

Forskningsöversikt 2019

Humaniora och samhällsvetenskap

Forskningsöversikt 2019

Humaniora och samhällsvetenskap

VR1901
Dnr 3.5 2017-6069
ISBN 978-91-7307-375-2

Swedish Research Council
Vetenskapsrådet
Box 1035
SE-101 38 Stockholm, Sweden

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	6
Summary	8
Inledning.....	10
Rekommendationer för området som helhet.....	13
Rekommendationer för forskningens finansiering samt tematiska satsningar	15
Ökat stöd till forskarinitierad forskning inom humaniora och samhällsvetenskap.....	16
Fortsatt satsning på tvärvetenskapliga forskningsmiljöer	18
Utbyggd och samordnad forskningsinfrastruktur med resurser för stöd och kompetensutveckling	20
Infrastruktur, kompetensutveckling och ökad samordning för digital humaniora och samhällsvetenskap	21
Utvecklad kunskap rörande forskningsetik och forskningens integritet	22
Nationella forskarskolor för att säkra områdets kompetensförsörjning	24
Rekommendationer för förbättrad forskningskvalitet och forskningsgenomslag	25
För ökad jämställdhet.....	25
Utred samverkan mellan forskning och högre utbildning	26
Tydligare tjänstestrukturer och karriärsystem med meriteringstjänster	28
Öppen tillgång till data och forskningsresultat	30
Mått och metoder för att utvärdera forskningsinsatser	31
Forskningens genomslag inom området i internationell jämförelse.....	33
Framtida utmaningar för området i ett 5–10-årigt perspektiv	36

Förord

Denna rapport ger en framtidsinriktad översikt av svensk forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Översikten utgör en del i det kunskapsunderlag som Vetenskapsrådet sammanställt inför regeringens kommande forskningsproposition och för prioriteringar inom ämnesråd, råd och kommittéer. Den kan även användas som referensmaterial inom forskningssektorn.

Översikten har tagits fram av Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap, och den baseras på en uppdatering, uppföljning och komplettering av 2015 års ämnesöversikt. Som underlag för 2015 års översikt författade ett antal aktiva forskare översikter av sina respektive områden. I arbetet med denna uppföljande översikt såg ämnesrådet ett behov av att mer systematiskt undersöka forskningens inriktning på området. Med detta syfte har ansökningar om forskningsmedel analyserats med hjälp av textmining. Ytterligare underlag har, liksom för den tidigare översikten, utgjorts av strukturella analyser som tagits fram av Vetenskapsrådets avdelning för forskningspolitik. Korta underlagstexter rörande forskningsinfrastruktur, öppen tillgång till data och forskningsresultat samt forskningsetik har inhämtats från forskare inom området. Ämnesrådet har också tagit del av presentationer om aktuell utveckling av digital humaniora. Vid ett välbesökt seminarium med forskare från hela det humanistisk-samhällsvetenskapliga området diskuterades ett första utkast till översikten. Ett utkast till översikt har också lagts ut på ett webbforum och kommenterats av aktiva forskare runt om i landet.

Analyserna visar på ett område i fortsatt stark utveckling, men där kraftfulla insatser krävs för att förbättra villkoren för forskning på området, forskningens genomslag i samhället och forskningens samspel med den högre utbildningen. I översikten föreslås ett antal åtgärder för att tillvarata och stödja en fortsatt stark utveckling på området.

Jag vill tacka alla som har bidragit till forskningsöversikten. Ett särskilt tack till ämnesrådet för många intressanta och konstruktiva diskussioner.

Stockholm i december 2018

Kerstin Sahlin

Huvudsekreterare för humaniora och samhällsvetenskap

Sammanfattning

Det finns i dagens samhälle en stark efterfrågan på kunskap om människors villkor, samhällen och kulturer samt de utmaningar världen står inför. Humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning behövs för att hantera globala, nationella och lokala sammanhang. En genomgång av inkomna och beviljade ansökningar till Vetenskapsrådet om fria projektbidrag inom humaniora och samhällsvetenskap visar på den stora bredd av frågor som hanteras inom området där kunskap av relevans för snart sagt alla samhällets delar utvecklas. Många forskningsprojekt rör högaktuella och samhällsrelevanta frågor samtidigt som de utvecklar och fördjupar vår kunskap om mänskligt tänkande och handlande, om språk, religion, historia samt samhällets styrning och utveckling.

Forskningsöversikten baseras på gedigna data om vilken forskning som bedrivs inom området, hur denna forskning organiseras och finansieras samt hur forskningsresultat sprids nationellt och internationellt. Särskilt starka områden och områden med stor utvecklingspotential identifieras. Analyserna visar på en humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning i kraftfull utveckling. Nya metoder och nya kombinationer av metoder formas snabbt, bland annat genom utökad användning av infrastruktur samt genom fler inomdisciplinära, tvärvetenskapliga och internationella samarbeten.

I översikten identifieras ett antal åtgärder för att tillvarata och stödja en fortsatt utveckling på området. Centralt för områdets utveckling är stärkta forskningsmedel för fri forskning, vilket betyder att forskarna själva får formulera forskningsproblemen. Genomgången visar att en sådan forskarinitierad forskning är flexibel och resulterar i nydanande kunskap. Vidare finns ett stort behov av en utökad och samordnad infrastruktur. Samtidigt saknas det en instans med överordnat ansvar för systematiskt stöd till infrastruktur. Här framhålls också satsningar på digital humaniora och samhällsvetenskap som en angelägen förstärkning av satsningen på digitalisering av kulturarvssamlingar som initierades i den förra forskningspropositionen (prop. 2016/17:50).

Särskilda insatser behövs för att säkra kompetensförsörjningen av forskare och lärare vid svenska lärosäten och i samhället i stort. I översikten rekommenderas för detta syfte särskilda medel till nationella distribuerade forskarskolor där det ingår att värna forskningsetiska förhållningssätt genom ökad uppmärksamhet och utvecklade utbildningsinsatser. Att behålla yngre forskare inom systemet är av avgörande betydelse för den långsiktiga kompetensförsörjningen avseende såväl forskning som undervisning inom universitet och högskolor. Det finns också i samhället ett stort behov av forskarkompetens. Mer allmänt betonas vikten av ett tydligt karriärsystem med meriteringstjänster som måste utformas på ett sådant sätt att jämställdheten inte äventyras utan stärks.

De villkor som idag gäller för spridning och genomslag av forskning inom området behöver förändras för att bättre ta tillvara forskningens utvecklingspotential. Med det syftet föreslås här att ett bättre samspel mellan forskning och utbildning utreds i särskild ordning. I översikten betonas vidare utvecklandet av särskilt avpassade mått och metoder för utvärdering av forskningsinsatser inom humaniora och samhällsvetenskap med avseende på genomslag och samhällsrelevans som är anpassade för hur kunskapsutveckling och kunskapsspridning på området sker. Till detta kommer värnandet av forskningens integritet.

När det gäller forskningens genomslag i internationell jämförelse kan det konstateras att svensk humaniora och samhällsvetenskap står sig väl. Ändå finns utrymme att ytterligare öka Sverigebaserade forskares möjligheter att erhålla forskningsmedel i konkurrens i internationella utlysningar om forskningsmedel.

Summary

In today's society, there is strong demand for knowledge about human conditions, societies and cultures, and the challenges the world is facing. Research into humanities and social sciences is needed to manage global, national and local contexts. A review of received and approved applications to the Swedish Research Council for undirected research project grants within humanities and social sciences indicates the great range of questions addressed within the area, where knowledge of relevance to almost all parts of society is developed. Many research projects relate to highly topical and socially relevant issues, at the same time as developing and deepening our knowledge of human thought and actions, of languages, religions, history and also the governance and development of society.

The research overview is based on solid data concerning the research that is being conducted in the area, how this research is organised and funded, and how research results are disseminated nationally and internationally. Particularly strong areas, and areas with great development potential are identified. The analyses indicate that research in humanities and social sciences is developing strongly. New methods and new combinations of methods are being formed rapidly, for example through increased use of infrastructure and through more intradisciplinary, interdisciplinary and international collaboration.

The overview also identifies a number of measures to utilise and support further development of the area. A central feature of the development of the area is increased research funds for undirected research, which means that the researchers are free to formulate their own research questions. The overview shows that such researcher-initiated research is flexible and results in ground-breaking knowledge. There is also a great need for expanded and coordinated infrastructure. At the same time, there is a lack of a body with overall responsibility for systematic support for infrastructure. We also emphasise investment in digital humanities and social sciences as an urgent reinforcement of the investment in digitising cultural heritage collections, initiated in the last Government research bill (Govt. Bill 2016/17:50).

Special measures are needed to safeguard the provision of research and teaching competence at Swedish higher education institutions (HEIs) and society as a whole. For this purpose, the overview recommends specific funds for nationally distributed graduate schools, to include the safeguarding of ethical research attitudes through increased awareness and developed educational input. Retaining junior researchers within the system is of crucial importance for long-term competence provision, for both research and teaching at HEIs. Society also has a great need for research competence. In more general terms, we emphasise the importance of a clear career structure, with merit-gaining positions that must be designed in such a way that gender equality is not hazarded but instead reinforced.

The prerequisites that currently apply for dissemination and impact of research within the area need to be changed, to better utilise the development potential of research. With this in view, we here propose that better interplay between research and education should form the subject of a separate inquiry. The overview also emphasised the development of specifically adapted measurements and methods for evaluating research input in humanities and social sciences, in relation to impact and societal relevance, that are adapted to how knowledge development and dissemination in the area occur. Added to this is safeguarding of the integrity of research.

When it comes to impact of the research in international comparison, it can be established that Swedish humanities and social sciences are competitive. However, there is still room for further increasing the opportunities of Sweden-based researchers to receive research fund in competition in international calls for research funding.

Inledning

Vi upplever idag en värld med positiv utveckling på en rad områden. Välståndet i världen ökar och befolkningsandelen som lever i extrem fattigdom minskar liksom andelen analfabeter. Sjukdomar som aids, tuberkulos och malaria är på tillbakagång. När det gäller åtgärder för att minska växthusgaser formuleras tydliga och relativt ambitiösa målsättningar inom ramen för olika internationella samarbeten. Samtidigt finns motsatta tecken som att resursfördelningen mellan jordens människor blir ojämna. Välståndssjukdomar som cancer, diabetes samt hjärt- och kärlsjukdomar ökar. Flyktingströmmarna tilltar och samhällen söker efter sätt att främja en god integration. Demokratiska och rättssäkra samhällsinstitutioner liksom mänskliga rättigheter är under press på många håll. Det är allt annat än klart att de åtgärder som vidtas för att begränsa utsläpp av växthusgaser räcker. Vi lever med andra ord i en tid med både positiva och negativa utvecklingstendenser för jorden och dess befolkning, ett förhållande som inte minst skapar utrymme för motsägelsefulla verklighetsbeskrivningar.

Många av världens aktuella problem och möjligheter kräver human- och samhällsvetenskapliga analyser. För flera av jordens sjukdomar finns botemedel eller kunskaper om preventiva åtgärder, men det saknas institutioner som säkerställer att de som behöver mediciner och information får del av detta samtidigt som läkemedelsbranschen får möjligheter att investera för framtiden. Samma sak gäller område för område. Ofta finns tekniska förutsättningar för att lösa ett problem samtidigt som det lika ofta saknas adekvata samhälleliga och kulturella analyser för att existerande alternativ ska kunna utnyttjas effektivt under rådande förhållanden. Mot den bakgrunden är det begripligt att allt fler inser vikten av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning för att komma till rätta med dagens samhällsutmaningar.

Humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning ger avgörande kunskapsunderlag för samhällets minne, utveckling och debatt. Den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen analyserar och problematiserar komplexa förhållanden där värdet många gånger ligger i ett ifrågasättande av invanda föreställningar och för givet tagna utgångspunkter. Genom forskningen skapas kunskap dels genom nya upptäckter, dels genom nya perspektiv. Med långa perspektiv och med jämförelser kan man nå djupare förståelse och ny kunskap om både enskilda företeelser och bredare utvecklingsförlopp samt deras orsaker och konsekvenser.

Forskning om människan, kulturer och samhällen har ett egenvärde. Människor vill ha kunskap om till exempel världens historia, äldre litteratur, samhällens utveckling, varför människor reagerar på olika sätt i olika situationer, hur lycka kan uttryckas samt tidigare generationers förflyttningmönster. Kunskapstörst motiverar i sig att den fria nyfikenhetsforskningen ska ges tillräckligt utrymme. Estetisk forskning och forskning om kulturarv är viktiga traditionsbärare men skapar också

nya sätt att tänka och uppleva världen. Ny kunskap driver fram nya visioner och ger grund för nya sätt att agera, den skapar nya lösningar som inte tänkts tidigare och den ger oss verktyg att upptäcka nya missförhållanden som ropar på åtgärder. Det är först när vi upptäcker sådant som vi inte visste att vi inte visste något om som de verkligt avgörande upptäckterna kan göras.

I dagens multikulturella samhälle, i den globala ekonomin där verkligheten ständigt förändras och i en värld fylld med informationsflöde, behövs en forskning som hjälper oss att se helheter och att tänka kritiskt. En fri kunskapsbildning är central för alla upplysta och civiliserade samhällen, för att förhindra korruption och för att utveckla och bibehålla demokratier. Kulturellt kunnande och klassisk humanism har också sin givna plats i företagsvärlden, likaväl som den är en förutsättning för att bättre förstå dagens nationalistiska strömningar, politiska, religiösa och etniska konflikter. En del av dessa strömningar följer av dagsaktuella skeenden, andra bygger på långa historiska förlopp. Det förflutnas återklang i samtiden kan inte nog betonas, och viktiga lärdomar dras ur studier av historien. Humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning betonar de långa och vida perspektiv som är nödvändiga för att göra rätt bedömningar idag och för framtiden och som motverkar en för ett demokratiskt samhälle farlig kontext- och historielöshet.

En värdering av forskningen som alltför starkt betonar kortsiktig nytthet riskerar att underminera och radera kunskapsområden och vetenskapliga färdigheter som byggts upp under decennier; kunskapsområden som utgör bildningsfundamentet hela vägen från grundskola till forskningsinstitut, som ger samhället kapacitet att förstå, tolka och omtolka världen och som definierar vetenskapens beredskap att resa och besvara nya forskningsfrågor. Framtiden är till sin natur oförutsägbar och kräver därför att humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning upprätthåller färdigheter också på kunskapsfält där den direkta kortsiktiga nyttan kan vara svår att mäta. Det går inte att förutsäga vilka ämnen som blir akut viktiga och vilken kunskap som blir central i framtida samhällen.¹

Samtidigt skiljer sig förutsättningarna för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning i Sverige åt jämfört med andra ämnesområden, framför allt genom att den har väsentligen mindre tillgängliga forskningsresurser.² En central rekommendation är att forskare inom ämnesområdet ges ökat utrymme för en forskarinitierad forskning. Förslaget vilar på insikten att forskningsproblem mest effektivt formuleras av forskarna själva, något som stöds av en datorbaserad analys av ansökningar om fria projektbidrag inkomna till ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap.³

I denna översikt rekommenderas ytterligare åtgärder för att tillvarata och stödja forskning inom ämnesområdet. Ämnesrådet föreslår en utbyggnad och ökad samordning av forskningsinfrastruktur inom humaniora och samhällsvetenskap.⁴ Det saknas idag i stora stycken övergripande nationell samordning av denna forskningsinfrastruktur. Här rekommenderas också fortsatta satsningar på tvärvetenskapliga forskningsmiljöer samt insatser för att stärka forskningsområden med särskild utvecklingspotential som digital humaniora och samhällsvetenskap.

Rekommendationer ges också för att säkra kompetensförsörjningen inom ämnesområdet där det ingår att säkerställa att forskningsetiska krav uppfylls liksom forskningens integritet samt ökad jämställdhet. I detta sammanhang rekommenderar

1 Beskrivningen av den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningens värde är hämtad från ämnesrådets översikt 2015.

2 Se bilaga 4: Förutsättningar för forskningen. Bilagorna till forskningsöversikten publiceras separat.

3 Forskningens relevans hänger samman med dess betydelse som kunskapsunderlag för olika typer av handlingar, exempelvis investeringar eller beslutsfattande. All forskning är potentiellt relevant, men viss forskning har tydligare relevans i ett visst sammanhang.

4 Med forskningsinfrastruktur avses en resurs skapad i första hand som stöd för olika forskningsinsatser.

ämnesrådet skapandet av distribuerade forskarskolor som i ännu högre utsträckning än idag kan tillhandahålla samordnade och strukturerade utbildningsvägar på flera håll i landet. Här ingår också rekommendationer om ett tydligare karriärsystem med meriteringstjänster.

För att främja den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningens genomslag och spridning rekommenderas bättre samverkan mellan forskning och högre utbildning samt stöd och riktlinjer för öppen tillgång till data och forskningsresultat, så kallad *open access*.⁵ Till detta kommer adekvata och anpassade mått och metoder för att mäta effekterna av forskningsinsatser.

Ämnesrådet har lagt stor vikt vid att rekommendationerna ska baseras på kunskap om vilken forskning som bedrivs, vilka forskningsbehov som föreligger samt hur och under vilka villkor som forskningen inom området sker. För att systematiskt undersöka forskningens inriktning på området har ansökningar om projektbidrag till ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap analyserats med hjälp av så kallad *textmining*, en samlingsbeteckning för datorbaserade metoder som används för att identifiera mönster och samband i omfattande textmaterial. Data har också sammanställts och analyserats rörande områdets struktur med avseende på bland annat hur forskningstid fördelas, vilka alternativa finansieringskällor som finns, hur forskning och utbildning knyts samman på lärosäten och i systemet i stort. Utöver dessa systematiska kartläggningar av forskningssystemet som satts samman av Vetenskapsrådet har underlagstexter rörande forskningsinfrastruktur, öppen tillgång till data och forskningsresultat samt forskningsetik inhämtats från forskare inom området.⁶ Ämnesrådet arrangerade också ett rundabordssamtal om forskningsetik och forskningens integritet tillsammans med forskare inom området. Vid ett seminarium fick ämnesrådet ta del av viktiga utvecklingsområden inom digital humaniora och samhällsvetenskap.⁷ Vid ett välbesökt seminarium med forskare från hela det humanistisk-samhällsvetenskapliga området diskuterades ett första utkast till översikten. Ett utkast till översikt har också lagts ut på ett webbforum och kommenterats av aktiva forskare runt om i landet.

Rekommendationerna presenteras i det följande avsnittet. Översikten avslutas med ett avsnitt om forskningens genomslag och ett avsnitt om framtida utmaningar på fem till tio års sikt.

5 Öppen tillgång till data och forskningsresultat innebär här att underlag såväl som resultat av forskning kan sökas via internet, kan tillgängliggöras utan kostnad och återanvändas fritt med angivande av källa.

6 Forskningsetik avser här tillämpningen av grundläggande etiska principer inom vetenskaplig forskning.

7 Digital humaniora och samhällsvetenskap avser ett tvärvetenskapligt forskningsområde där digital teknik och i synnerhet digitaliserat material utnyttjas för att adressera problem inom ämnesområdet.

Rekommendationer för området som helhet

I översikten rekommenderas ett antal åtgärder för att tillvarata och stödja en fortsatt utveckling av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. En del av dessa insatser bygger på insikten om behovet av att öka möjligheterna för forskare inom ämnesområdet att själva formulera sina forskningsproblem. En första rekommendation är en förstärkning av medlen för fri forskning. Det är viktigt att de forskare som lägger ner stort arbete på att formulera forskningsansökningar också ser att deras ansökningar får en kvalitativ och rättvis bedömning. Ett ständigt arbete med att utveckla och se över sakkunnigbedömningen vid Vetenskapsrådet görs. Dock är beviljandegraderna för fria projektbidrag inom humaniora och samhällsvetenskap så pass låga – omkring 10 procent – att också ansökningar av mycket hög kvalitet inte kan beviljas medel. Med så låg beviljandegrad uppfattas också inslaget av slump för vilka av de allra främsta som kan beviljas medel som alltför stort. En alltför låg beviljandegrad riskerar också att utarma forskningens bredd och mångfald. Det humanistisk-samhällsvetenskapliga området uppvisar en stor bredd, sett till ämnesbredden inom universitet och högskolor, till vilka delar av samhället som utforskas och vilken typ av kunskap som utvecklas. Med alltför stor andel riktade satsningar och samtidigt en låg beviljandegrad för det fria projektbidraget finns en risk att det som för tillfället uppfattas som udda områden eller små områden sorteras bort. En kunskapsnation behöver, för att vara rustad för i dagsläget okända utmaningar, kunskap även inom det som för tillfället kan uppfattas som smala eller udda områden. Små forskningsområden kan rymma frön till viktig kunskaps- och samhällsutveckling. Med en ökning med 50 miljoner kronor årligen av anslaget till fria projektbidrag inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning bedöms beviljandegraden kunna höjas till mer rimliga 15–20 procent.

Den ämnesbaserade inomvetenskapliga utvecklingen är avgörande för att nya forskningsfrågor och ny kunskap kan utvecklas och användas i samhället. Senare års kunskapsutveckling inom humaniora och samhällsvetenskap har samtidigt skett i skärningspunkten mellan olika forskningsfält. Ämnena är idag vetenskapsteoretiskt mer integrerade och disciplingränserna mer porösa. Det har stärkt den tvärvetenskapliga forskningen och samtidigt öppnat upp både för samarbete med naturvetenskap och medicin och för etablering av helt nya humanistiska och samhällsvetenskapliga kunskapsfält, som i vissa fall utvecklats till nya starka utbildningsämnen. Tvärvetenskap och ämnesdjup går hand i hand. Den mest framgångsrika tvärvetenskapen har växt fram ur pågående forskning – inte nödvändigtvis som resultat av särskilt skraddarsydd finansieringsformer. För att stödja denna pågående utveckling av tvärvetenskapliga samarbeten rekommenderas vid sidan av en förstärkning av medel för forskarinitierad forskning inom humaniora och samhällsvetenskap också en fortsatt satsning på tvärvetenskapliga forskningsmiljöer.

Som stöd för en intensifierad utveckling av forskarinitierad forskning rekommenderas dessutom en utbyggd och samordnad infrastruktur. Vidare identifierar ämnes-

rådet digitala humaniora och samhällsvetenskap som en inriktning med potential att tillföra nya forskningsmöjligheter för stora delar av ämnesområdet.

I översikten identifieras också en hotande brist på kompetensförsörjning inom ämnesområdet. För att komma till rätta med det rekommenderar ämnesrådet skapandet av nationella distribuerade forskarskolor liksom ett tydligare karriärsystem med meriteringstjänster, något som också stödjer en ökad jämställdhet.

Vidare rekommenderas åtgärder i syfte att förbättra forskningens genomslag. Eftersom den högre utbildningen är den viktigaste kanalen för en bred spridning av forskningsresultat i samhället både på kort och lång sikt rekommenderas en bättre samverkan mellan forskning och högre utbildning. Forskningens genomslag stöds vidare av tydliga krav på och stöd till öppen tillgång till data och publikationer liksom att utvecklingen av mått och metoder för att utvärdera forskningens kvalitet, genomslag och samhällsrelevans är anpassad till de specifika villkor för kunskapsutveckling och kunskaps-spridning som präglar varje ämnesområde.

Ämnesrådet pekar också på vikten av att värna den akademiska friheten och forskningens integritet och lyfter i detta sammanhang också vikten av att utveckla kunskap om forskningsetik inom ämnesområdet.

Rekommendationerna sammanfattas i textrutan nedan. Motiven för rekommendationerna utvecklas i följande avsnitt. Ytterligare underlag för rekommendationer ges i bilagor där resultat av några genomförda analyser presenteras.

Rekommendationer

Rekommendationer för forskningens finansiering samt tematiska satsningar

- En förstärkning av bidraget till forskarinitierad fri forskning inom humaniora och samhällsvetenskap med ett årligt tillskott om 50 miljoner kronor.
- En fortsatt satsning på tvärvetenskapliga forskarinitierade forskningsmiljöer.
- Utbyggd och samordnad forskningsinfrastruktur med resurser för stöd och kompetensutveckling.
- Infrastruktur, kompetensutveckling och ökad samordning för digitala humaniora och samhällsvetenskap.
- Utvecklad kunskap rörande forskningsetik och forskningens integritet med en särskild satsning på forskning om etik.
- Nationella forskarskolor för områdets kompetensförsörjning.

Rekommenderade åtgärder för förbättrade villkor för forskningens kvalitet och genomslag

- Åtgärder för ökad jämställdhet:
 - Utred skillnaderna mellan mäns och kvinnors beviljandegrad vid Europeiska forskningsrådet, med sikte på att utforma målsättningar för mer jämställda ansökningar och i syfte att höja andelen beviljade stöd från Europeiska forskningsrådet till Sverigebaserade forskare.
 - Förstärk jämställdheten inom hela forskningssystemet inklusive inom lärosäten och forskningens basfinansiering genom att utveckla återrapporteringskrav och riktlinjer.

8 Med forskningens integritet avses möjligheterna för forskare att verka fritt utan att behöva ta hänsyn till andra intressen än de rent vetenskapliga.

- Tydligare tjänstestrukturer och karriärsystem med användning av meriteringstjänster inom alla områden.
- Utred samverkan mellan forskning och högre utbildning i syfte att åstadkomma ett bättre samspel mellan forskning och högre utbildning.
- Stöd en övergång till öppen tillgång till data och forskningsresultat nationellt och internationellt utan att kompromissa med den akademiska friheten.
- Mått och metoder för att mäta forskningens resultat:
 - Utnyttja resultaten från internationella initiativ i framtida förslag på indikatorer för utvärdering och uppföljning av olika forskningspolitiska mål.
 - Intensifiera utveckling och kvalitetssäkring av SwePub.
 - Ta tydligare hänsyn till de olika former av samverkan som präglar olika ämnesområden.

Rekommendationer för forskningens finansiering samt tematiska satsningar

I den förra forskningspropositionen (prop. 2016/17:50) lanserades ett antal riktade satsningar, varav ansvaret för två större satsningar delegerades till ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap. Den ena satsningen var ett tioårigt nationellt forskningsprogram om migration och integration. Inom programmet formulerades en strategisk forskningsagenda. Vidare har medel utlysts för forskningsmiljöer, och internationella samarbeten har satts igång. Det nationella forskningsprogrammet innebär en viktig kraftsamling av forskning om migration och integration, och satsningen ger också goda möjligheter för spridning och tillämpning av forskningens resultat.

Den andra större riktade satsningen gjordes på datadriven forskning, med särskild inriktning på digitalisering och tillgängliggörande av kulturarvssamlingar. Satsningen ger en grund för en viktig vidareutveckling av forskningen i delar av området. Men den svenska digitaliseringen har i stora stycken släpat efter och påtagliga behov återstår, både vad avser digitalisering av kulturarvet och det bredare området digital humaniora och samhällsvetenskap. Ansenliga ytterligare resurser behöver skjutas till för att digitalisera material, utveckla redskap för att bearbeta det samt, inte minst, för att ge utrymme åt den nydanande och många gånger tvärmotodologiska forskning som utvecklas med digitalt material.

Utöver dessa större forskningsprogram har på regeringens uppdrag under den senaste treårsperioden särskilda utlysningar av forskningsmedel genomförts för forskning om demokrati, jämlika villkor, rasism, kultur och kulturarv samt det civila samhället. Samtliga dessa satsningar är angelägna. Men det är samtidigt viktigt för en nyskapande och fri forskning att en inte alltför stor andel av forskningsmedlen binds upp i särskilda satsningar. Redan idag är nära en femtedel av de forskningsmedel som Vetenskapsrådet fördelar inom ämnesområdet vikta för särskilda utlysningar, en hög siffra med tanke på att Vetenskapsrådet är den största externa finansiären av humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning.⁹

En viss förstärkning av anslaget till ämnesrådet i föregående forskningspro-

9 Förhållandet redovisas i bilaga 4: Förutsättningar för forskningen.

position har visserligen möjliggjort en viss höjning av medel till fria projektbidrag. Som ett resultat har beviljandegraden för fria projektbidrag inom humaniora och samhällsvetenskap höjts till strax över 10 procent år 2018. I jämförelse med övriga ämnesområden är den dock ännu påfallande låg. Trots förstärkningen råder således alltså mycket hård konkurrens om fria forskningsmedel inom humaniora och samhällsvetenskap.

Förstärkningen har också gjort det möjligt för ämnesrådet att utlysa särskilda medel för forskningsmiljöer – ett något större och mer långsiktigt stöd som ger utrymme för nationella och internationella samarbeten och för utvecklad forskning kring infrastrukturer. Satsningen har redan mött stort intresse, vilket inneburit att beviljandegraden för den första utlysningen 2018 kommer att stanna vid 11 procent. Med andra ord finns ännu stort utrymme för mer samordnad, högkvalitativ, nydanande och samhällsrelevant forskning där forskarna själva tillåts formulera sina forskningsproblem.

Slutsatsen är att de resurstillskott som tillkommit ämnesområdet sedan förra forskningspropositionen 2016 har främjat forskningen inom några väldefinierade områden samt i mindre omfattning också forskarinitierad forskning. Det är naturligtvis positivt, och det finns många viktiga fördelar med utlysningar som är inriktade mot särskilda forskningsområden. Exempelvis möjliggör de kontakter och samarbeten mellan forskargrupper vid olika lärosäten i form av gemensamma seminarier och publikationer. Samtidigt tar riktade satsningar tid att implementera och de riskerar ibland även att finnas kvar trots att relevansen har försvagats. Under förutsättning att forskare själva formulerar relevanta forskningsproblem kan det mot den bakgrunden vara effektivare att göra satsningar på forskarinitierad forskning.

För att undersöka vilken forskning som stöds av Vetenskapsrådet inom humaniora och samhällsvetenskap har ämnesrådet låtit göra en analys av inkomna ansökningar om fria projektbidrag under åren 2010–2017 med hjälp av *textmining*, en datorbaserad metod som gör det möjligt att identifiera mönster i detta omfattande textmaterial. Analysen visar att forskning på området har mycket stor bredd.¹⁰ Fria forskningsmedel används exempelvis för grundläggande såväl som tillämpad forskning. En ansenlig mängd av de stödda forskningsprojekten behandlar dagsaktuella frågeställningar av stor policyrelevans. Här finns ett betydande antal projekt om bland annat migration, genus, klimat, demokrati och mental hälsa, varav många startats innan dess att särskilda satsningar inom respektive område initierats. Analysen visar vidare att det inte finns några betydande skillnader mellan inkomna och beviljade ansökningar med avseende på dessa teman. I detta sammanhang är fördelen med det fria projektbidraget dess flexibilitet i jämförelse med riktade satsningar. Forskare är nämligen jämförelsevis snabba med att formulera forskningsproblem som speglar aktuella samhällsutmaningar och de kunskapsbehov som följer ur dem.

Ökat stöd till forskarinitierad forskning inom humaniora och samhällsvetenskap

Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap har, som redan nämnts ovan, i arbetet med föreliggandeforskningsöversikt genomfört så kallade textmining-analyser av abstract på engelska i ansökningar om fria projektbidrag inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnesområdet under åren 2010–2017. Sammanlagt inkom 7 334 ansökningar under perioden varav 780, eller 10,6 procent, beviljades.¹¹ Två olika textmining-undersökningar har genomförts. I den första analyserades förekomsten av ett antal samhällsrelevanta teman i ansökningarna över tid. Urva-

10 Resultaten av genomgången av inkomna och beviljade ansökningar presenteras i bilaga 1: Sammanfattande resultat från textmining-analys av inkomna och beviljade ansökningar om fria projektbidrag inom humaniora och samhällsvetenskap.

11 Se bilaga 1: Sammanfattande resultat från textmining-analys av inkomna och beviljade ansökningar om fria projektbidrag inom humaniora och samhällsvetenskap.

let av teman baserades på vad som ansetts utgöra viktiga samhällsfrågor där vissa teman även varit föremål för särskilda satsningar inom humaniora och samhällsvetenskap under perioden. De var (i svensk översättning): klimat/miljö, migration, demokrati, psykisk hälsa och genus/kön. En andra undersökning har gällt forskningsfrågor, inriktning och metod som varit vanligt förekommande inom ämnesrådets nio olika beredningsgrupper. Också här har analyserna utförts både för alla inkomna respektive beviljade ansökningar för åren 2010–2017.

Den första textmining-undersökningen visar att forskare, om de ges möjlighet att fritt formulera frågeställningar och problemområden, själva identifierar relevanta samhällsfrågor i sina ansökningar om projektbidrag och att detta sker utan stimulering av särskilda satsningar. Undersökningen visar vidare att andelen ansökningar med de utvalda samhällsrelevanta teman som undersökts och som beviljats medel under perioden 2010–2017 väl följer andelen ansökningar med dessa teman. Med andra ord står sig ansökningar om medel för relevanta forskningsområden väl i den mycket hårda konkurrens som gäller för fria projektbidrag inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnesområdet.

Andelen forskarinitierade projektansökningar som behandlat de undersökta aktuella samhällsrelevanta temana ökade i flera fall *innan* särskilda satsningar initierats, beslutats och implementerats i utlysningar. Det visar att forskare själva utformar aktuella relevanta forskningsproblem snabbare än om dessa blir föremål för särskilda satsningar med resultatet att forskningsbaserade åtgärder kan vidtas fortare. Det kan handla om ledtider som förkortas med ett eller några år, en tidsutdräkt som kan vara avgörande för att tillämpa nyvunna forskningsresultat i tid. Dessutom är det en fördel att ge forskare utrymme att egenhändigt formulera problemställningar utan att ta hänsyn till på förhand författade utlysningstexter eftersom det i flera fall kan öka precisionen i projektbeskrivningarna liksom i redogörelser över förväntade resultat. Vi bör i sammanhanget hålla i åtanke att den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen analyserar och problematiserar komplexa förhållanden där värdet många gånger ligger i ett ifrågasättande av invanda föreställningar och ideologiska utgångspunkter. Genom forskningen skapas kunskap dels genom nya upptäckter, dels genom nya perspektiv.

När det gäller den andra textmining-undersökningen visar resultaten åter tydligt på områdets bredd och mångfald vad gäller forskningsteman, metoder och geografisk orientering. Många studier är fortsatt primärt baserade på studier av svenska förhållanden men inslaget av mer internationellt baserade studier är betydande. Olikheter och mångfald märks både om vi jämför mellan beredningsgrupper och om vi ser till resultaten inom respektive beredningsgrupp, där de beredningsgrupper som rymmer många ämnen naturligt nog uppvisar en större bredd. Analyserna bekräftar den bild av ett forskningsområde i stark utveckling som gavs i 2015 års ämnesöversikt (då grundat i enskilda forskares översikter över enskilda ämnen och områden). Nya metoder, nya data och ny infrastruktur har gjort det möjligt att undersöka helt nya aspekter av människans utveckling, interaktion, språk och handling. Samtidigt präglas området fortsatt av ett antal etablerade inriktningar och metoder. Det är med andra ord en utveckling av området som tydligt förankras i tidigare vetenskapliga landvinningar.

Analyserna visar tydligt att stödet för fri forskning är stöd som rymmer såväl grundläggande som direkt samhällsrelevant forskning och som dessutom är mer flexibel än vad som är möjligt genom riktade satsningar. Det finns knappast anledning att tro att den bilden förändrats avsevärt om ansökningar till andra forskningsfinansierare som Forte och Formas samt Riksbankens jubileumsfond undersökts på

motsvarande sätt. Mot den bakgrunden rekommenderar ämnesrådet att anslaget till fri forskning inom humaniora och samhällsvetenskap förstärks. Med ett ökat anslag om 50 miljoner kronor årligen skulle beviljandegraden för fria projektbidrag kunna höjas från 12,7 procent, som var 2018 års nivå, till 17,6 procent med konstant antal ansökningar. Det vore ett gott steg på vägen för att nå den beviljandegrad som gäller inom andra ämnesområden, om än inte riktigt i paritet. Det skulle innebära att de högkvalitativa forskningsansökningar som idag måste avslås skulle kunna beviljas medel. Vidare kan ökningen skapa större utrymme för långsiktig uppbyggnad av större forskningsmiljöer som möjliggör mer nationellt, internationellt och tvärvetenskapligt samarbete.

Fortsatt satsning på tvärvetenskapliga forskningsmiljöer

Humaniora och samhällsvetenskap är ett brett område som omfattar ett stort antal forskningsämnen. Det fria projektbidraget ger utrymme för forskning inom enskilda ämnen men också för forskning som spänner över flera ämnen eller som är tvärvetenskaplig. I den aktuella forskningspolitiska debatten framhävs ofta vikten av tvärvetenskap, inte minst för att lösningen av många samhällsproblem kräver lösningar som hämtar kunskap från många områden. Mot den bakgrunden lät ämnesrådet undersöka i vilken utsträckning forskare inom humaniora och samhällsvetenskap själva sökte tvärvetenskapligt samarbete inom ramen för de projektansökningar som rådet beslutade om. Det är möjligt genom att varje insänd forskningsansökan klassificeras på forskningsämnesnivå enligt SCB-standard med upp till tre ämnen som valts av de sökande.

På ämnesrådets uppdrag har en genomgång gjorts av de SCB-koder som angivits i samtliga ansökningar inkomna till ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap 2016 och 2017. Syftet var att identifiera omfattning och inriktning på tvärvetenskapliga ansökningar inom området. En ansökan som angivit fler än en forskningsämneskod betecknades i genomgången som tvärvetenskaplig. Genomgången visar att i 37 procent av ansökningarna (977 av 2 659 ansökningar) angavs mer än en forskningsämneskod, och de kan därmed med den definition som använts betecknas som tvärvetenskapliga. Resultatet av genomgången redovisas i diagrammet nedan. Diagrammet visar samtliga ansökningar till ämnesrådet som angivit mer än en SCB-kod. Ämnena inom humaniora och samhällsvetenskap är här grupperade enligt SCB:s tresiffernivå, medan ämnena inom andra ämnesområden är grupperade enligt första nivån. Inslaget av tvärvetenskap i ansökningarna varierade mellan ämnesgrupperna både vad gäller andel och hur många olika andra ämnen som förekom inom en viss ämnesgrupp. Den högsta andelen tvärvetenskapliga ansökningar återfanns inom ekonomi och näringsliv, medie- och kommunikationsvetenskap samt sociologi.

12 Ämnesgrupp avser här den mellersta nivån, 3-siffernivån, enligt Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011 (uppdaterad 2016). Det bör noteras att ämnesgruppen utbildningsvetenskap inte ingår i analysen då forskningsansökningar i ämnet har egen beredningsorganisation utanför humaniora och samhällsvetenskap. Ett mindre antal ansökningar inom forskningsämnet pedagogik ingår dock (n=20).

En skillnad är att två ämnen har bytt kluster, nämligen social och ekonomisk geografi samt lantbruksvetenskap. Dessa ämnen förekom 2011–2013 i högre grad tillsammans med samhällsvetenskapliga ämnen, men 2016–2017 i högre grad tillsammans med humanistiska ämnen.

Undersökningen visar att det finns en stark forskardriven utveckling mot tvärvetenskap. Analysen visar dessutom att det särskilt inom vissa ämnen finns en tydlig utveckling av tvärvetenskap över ämnesområdesgränser med medicin, naturvetenskap och teknik. Också det stora intresset bland humanistisk-samhällsvetenskapliga forskare för den särskilda utlysning för stöd till tvärvetenskapliga forskningsmiljöer som initierats av Vetenskapsrådets styrelse indikerar hur angeläget och givande forskarna tycker att det är att arbeta tvärvetenskapligt och utveckla miljöer med utpräglad tvärvetenskaplig profil. Den utlysning som gjordes 2018 för tvärvetenskapliga forskningsmiljöer lockade drygt 160 ansökningar och hälften av dessa innefattade humaniora och samhällsvetenskap. Till detta kommer att utlysningen för fria forskningsmiljöer som ämnesrådet gjorde första gången 2018 lockade 44 ansökningar varav 5 kunde beviljas. Ansökningarna om stöd till forskningsmiljö inom humaniora och samhällsvetenskap innehöll stora inslag av tvärvetenskap.

Intresset bland forskare inom humaniora och samhällsvetenskap för tvärvetenskapligt samarbete ansluter väl till slutsatserna av textmining-undersökningarna ovan. På samma sätt som forskare inom ämnesområdet i hög utsträckning själva formulerar relevanta forskningsproblem söker de också själva tvärvetenskapligt samarbete. Mot den bakgrunden rekommenderar ämnesrådet att satsningen på särskilda tvärvetenskapliga forskningsmiljöer fortsätter. Samtidigt finns det all anledning att också värna den ämnesbaserade forskningen. Tvärvetenskap och ämnesdjup går hand i hand. Den ämnesbaserade inomvetenskapliga utvecklingen är avgörande för att nya forskningsfrågor och ny kunskap kan utvecklas och användas i samhället.

Utbyggd och samordnad forskningsinfrastruktur med resurser för stöd och kompetensutveckling

Möjligheterna att fritt formulera forskningsproblem och söka tvärvetenskapliga samarbeten är inte bara beroende av stöd till forskning. Tillgång till adekvat forskningsinfrastruktur blir ett allt viktigare villkor för framgångsrika forsknings-satsningar. Den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningens snabba utveckling driver en dramatiskt ökad efterfrågan på forskningsinfrastruktur som i många fall har stor kollektiv nytta. Behoven av forskningsinfrastruktur inom ämnesområdet är dock av mycket olika karaktär, exempelvis stora register och databaser, digitalisering av samlingar liksom tillgång till laboratorier för forskning. Många av infrastrukturerna utgör basen för tvärvetenskaplig och tvärmetodologisk forskning. En trend är den växande medvetenheten om behovet av sammanhållna infrastruktur-lösningar såväl nationellt som internationellt.

Databaser, tillgängliggörande och användande av registerdata, byggande av laboratorier och digitalisering av kulturarvsmaterial har i stora stycken skapats inom ramen för enskilda forskningsprojekt eller av enskilda forskargrupper. Det har medfört att forskningen och infrastrukturen utformats hand i hand, vilket också gjort att nya forskningsfrågor, kombinerade metoder och kompetenser utvecklats i takt med de nya forskningsresultat som kunnat tas fram med hjälp av infrastrukturen. Å andra sidan har det inneburit att infrastrukturen delvis är fragmenterad och att användningen är ojämnt fördelad geografiskt och ämnesmässigt. Det finns stora behov av utbyggnad, samordning och kompetensförstärkning såväl metodmässigt

bland forskare som i fråga om att tillhandahålla särskild infrastrukturkompetens för att tillgängliggöra och underlätta rätt användning av infrastruktur.¹⁵

Den stora satsningen på registerforskning, med förbättrad tillgänglighet samt utökad samordning av register och kompetensutvecklingsinsatser har öppnat upp viktiga möjligheter för viss samhällsvetenskaplig forskning. Dock kan konstateras att utbyggnaden främst inriktats på individregister och att stödresurser har utformats med framförallt medicinska tillämpningar i åtanke. För utveckling av samhällsvetenskapliga analyser behöver fler typer av register kombineras. Bland annat bör det finnas möjligheter att länka individdata till geokodade data samt mikrodata om exempelvis företag och andra organisationer. Kombinerade historiska och nutida register har också potential att skapa nya viktiga forskningsfält.

Vidare är kompetensen när det gäller samhällsvetenskaplig och humanistisk registerforskning ojämnt fördelad. Inom vissa ämnen och vissa miljöer är kompetensutvecklingsbehovet stort. Inom registerforskningen har också påtalats behov av dokumentation om hur registerdata används samt upprättandet av en infrastruktur som gör dokumentationen lättillgänglig. Skälet är att det idag många gånger saknas metodstandard, vilket kan leda till studier som är svåra att jämföra och i vissa sammanhang också undermålig metodanvändning.

Sammantaget rekommenderar ämnesrådet en stärkt utbyggnad och samordning av infrastruktur anpassad för att möta behoven av forskning, dokumentation och koordinering inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga området.

Infrastruktur, kompetensutveckling och ökad samordning för digitala humaniora och samhällsvetenskap

Ett område som kan öka möjligheterna till ny forskarinitierad forskning generiskt inom hela ämnesområdet är digitala humaniora och samhällsvetenskap som dessutom uppvisar en kraftig utveckling med nya laboratorier och en ökande digitaliseringstakt, vilken skapat en dramatisk förändringspotential. Digitaliseringen och tillgängliggörandet av samlingar för forskning har intensifierats genom det stöd som anvisades området i den senaste forskningspropositionen. Men trots det kvarstår stora behov, och en fortsatt digitalisering och ett tillgängliggörande för såväl samhällsvetenskaplig som humanistisk forskning ger unika möjligheter för en svensk forskning med potential för genomslag internationellt. Det handlar om att digitalisera material, utveckla redskap för att bearbeta det och att ge utrymme åt den många gånger tvärmotodologiska forskningen som utvecklas med hjälp av digitalt material. Detta inte minst eftersom svenskt datamaterial till betydande del är unikt i täckningsgrad och tidsseriernas längd.

Utvecklingen leder inte bara till att forskningen ökar i omfattning inom området på grund av en större mängd lättillgänglig data, utan troligen även till förändringar för forskningens inriktning och innovationspotential. Nya forskningsfrågor uppstår nämligen när etablerad forskning konfronteras med nya metoder och ny empiri. Nya metoder formas samtidigt som etablerade metoder sprider sig till nya tillämpningsområden och vidareutvecklas. Samtidigt ställer den snabba utvecklingen både forskningen och forskarutbildningen inför stora utmaningar. Digitaliseringen och användningen av digitalt material för forskning har kommit olika långt inom skilda delar av det humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnesområdet. Spridningen är stor såväl vad avser tillgänglighet och forskningsläge som metodkompetens och stödresurser. Inom många områden är behovet av ny metodkompetens särskilt

15 I bilaga 2 ges en översikt av utveckling och behov av forskningsinfrastruktur inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området.

omfattande, exempelvis för att hantera stora digitaliserade datamängder. Att skapa och koordinera resurser för denna omfattande kompetensutveckling är en betydande utmaning, speciellt inom humaniora med många relativt små forskningsmiljöer kombinerat med relativt stor resursbrist.

Ett antal åtgärder krävs därför för att stärka forskningen på området, för att säkerställa en kompetensförsörjning som svarar mot högskolesektorns och samhällets behov samt för att ge bättre förutsättningar för forskningens bidrag till samhällets utveckling. De mycket stora behoven av samordning när det gäller forskningsinfrastrukturer har redan framhållits. Det gäller dels för att undvika dubblerade insatser, dels för att resurser ska bli tydligt tillgängliga och säkert bevarade. Även digitaliseringen av kulturarvsmaterial behöver samordnas för att bli effektiv och storskalig, både vad gäller urval och genomförande. För att den mer småskaliga digitalisering som redan bedrivs ska bli effektiv och användbar behövs stöd för mindre aktörer i form av exempelvis standarder och tillgängliggörande. Samordning bör ske på flera olika nivåer. Nationella lösningar är ofta lämpliga, men det måste också finnas utrymme för lösningar på lägre nivåer där forskningsfrågorna och forskningsbehoven mer direkt kan tillåtas styra utvecklingen. På så sätt kan nya resurser skapas efter hand.

I ett forskningsprogram för registerforskning, SIMSAM (Swedish Initiative for Research on Microdata in the Social and Medical Sciences), som startade med en första utlysning år 2008, etablerades en modell för att hålla samman olika projekt nationellt samtidigt som den lokala förankringen bevarades. En liknande lösning skulle kunna vara fruktbar också inom humaniora och samhällsvetenskap, där erfarenheterna från SIMSAM kan tas tillvara så att en god balans i stödet uppnås mellan utrymmet för de enskilda miljöernas egen utveckling och den gemensamma samordningen. Ett program som byggs upp särskilt inriktat på digital humaniora och samhällsvetenskap skulle ge möjligheter att utveckla gemensamma arbetsformer och stöd. Men det skulle också kunna ta vara på den mer utvecklade kompetensen och existerande långsiktiga forskningen som finns inom delar av ämnesområdet för att vidareutveckla och möjliggöra kombinationer av datamängder, metoder och forskningsfrågor inom andra områden.

Ämnesrådet rekommenderar därför att ett program för förstärkning, samordning och kompetensutveckling av digital humaniora och samhällsvetenskap utvecklas.

Utvecklad kunskap rörande forskningsetik och forskningens integritet

Ämnesrådet rekommenderar att åtgärder vidtas för att stärka medvetenheten och kunskapen om forskningsetiska frågor. Inte därför att det har framkommit brister i forskningsverksamheten eller att det finns misstankar om brister, utan för att motverka att sådana brister kan uppkomma i framtiden. Främst handlar det om att säkerställa och upprätthålla medvetenheten om vikten av forskningsetiska överväganden i en tid då mycket av den etiska prövningen har formaliserats och institutionaliserats juridiskt. En enkel åtgärd, som redan håller på att genomföras, är att i bedömningar av ansökningar om forskningsmedel särskilt lyfta vikten av etik. Ämnesrådet rekommenderar vidare att forskningsetiska kurser utvecklas på grundnivå, avancerad nivå och inom forskarutbildning som är väl avpassade för lokala behov där också olika förutsättningar för olika ämnesområden bör beaktas. Sådana kurser bör kunna utvecklas lokalt, men viss nationell samordning kan drivas genom utvärdering, riktlinjer eller visst resurstillskott.

Det är angeläget att forskningsetiska frågor samt processer för forskningsetiska prövningar och godkännanden fungerar för hela det vetenskapliga fältet. Vid det

särskilda rundabordssamtal kring forskningsetik som ämnesrådet anordnade framkom att många humanistisk-samhällsvetenskapliga forskare uppfattar att blanketter och processer för etikprövning inte är särskilt väl anpassade för ämnesrådets behov.¹⁶ Det är angeläget att relevanta etikformulär som gynnar medvetenheten och kunskapen om etik bland humanistisk-samhällsvetenskapliga forskare tas fram.

Även stärkt forskning om forskningsetiska problem kan bidra till att stärka medvetenheten inom samtliga ämnesråden. Ämnesrådet rekommenderar därför att en särskild satsning görs på forskning om forskningsetik. Ett sådant forskningsprogram kan med fördel utformas tvärvetenskapligt och bör vara brett anlagt. Inte minst är det etiska förhållningssättet till användning av forskningens resultat samt de drivkrafter som finns för utveckling av olika forskningsområden viktigt. När det gäller dessa bredare forskningsetiska frågor kan den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen ge avgörande bidrag till en ökad etisk medvetenhet om forskning också inom snabbt växande forsknings- och teknikområden, såsom artificiell intelligens, robotisering, kärnteknik och genteknik.

Forskningsetiska frågor inbegriper också diskussioner om integritet i forskningen. Frågor om forskningens integritet är synnerligen viktiga i en tid när vi på många håll i världen ser en oroväckande utveckling med mindre fri forskning och en forskning som underordnas auktoritära regimer. Forskningsetiska frågor som hänger samman med akademisk frihet samt forskningens integritet och kvalitet behöver också lyftas i relation till den i allt väsentligt mycket välkomna och positiva utveckling mot mer öppenhet och tillgänglighet till data, publikationer och forskningsprocesser som sker i Europa. Ämnesrådet välkomnar mer öppenhet i forskningen, särskilt en ökad satsning på öppen tillgång till publikationer och data (se vidare nedan där rekommendationer för förbättrade villkor för forskning behandlas). Ökade krav på öppen vetenskap där både forskare och allmänhet ska få tillgång till data som olika undersökningar vilar på, liksom de publicerade resultaten, kan dock leda till etiska dilemman eftersom data kan komma att hanteras felaktigt, antingen medvetet för att skapa underlag för slutsatser i en viss riktning eller omedvetet genom exempelvis okunskap om begränsningar eller felkällor. Exempelvis kan långtidslagring av data innebära utmaningar när det gäller ansvarsfrågor och tillgängliggörande.

På motsvarande sätt kan ökade krav, så kallad *citizen science* eller medborgarforskning¹⁷, leda till större legitimitet och intresse för forskningen i samhället. Det finns fördelar med att samhällsrepresentanter och intressegrupper deltar aktivt i forskningsprocessen genom att utgöra en bredare bas för en potentiellt större samhällsnytta och genom att det kan gynna efterfrågan på och mottagningskapaciteten för forskningsresultat i samhället. Viss medborgarforskning kan dock gå ännu längre än så och kräva att allmänheten också ska få större möjligheter att påverka de forskningsproblem som forskare arbetar med. I tider av ökande faktaresistens där det ibland kan vara svårt för individen att separera evidensbaserad forskning från åsikter och marknadsanpassad argumentation är det samtidigt viktigt att Vetenskapsrådet och ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap arbetar för en ökad vetenskaplig integritet. Effekterna av att definiera forskningsfrågor i samarbete med intressegrupper, företag och organisationer kan stundtals vara svåröverskådliga.

Ämnesrådet rekommenderar att innan medborgarforskning stöds eller försök genomförs som innebär begränsningar av friheten att välja forskningsproblem, att utveckla forskningsmetoder eller att publicera forskningsresultat bör den vara

16 Rundabordssamtalet redovisas utförligare i bilaga 3: Underlag för rekommendationer om forskningsetik och integritet i forskningen.

17 Medborgarforskning är en typ av forskning som involverar andra människor än forskare i forskningsprocessen. Det kan bland annat handla om hjälp med datainsamling, hjälp med att utveckla relevansen av forskningsresultat eller hjälp med att formulera forskningsproblem. Forskning som utövas på människor som respondenter eller objekt är alltså inte medborgarforskning.

föremål för ytterligare analyser utifrån de speciella forskningsetiska utmaningar som finns för de ämnen som täcks av ämnesrådets verksamhet.

Nationella forskarskolor för att säkra områdets kompetensförsörjning

Ämnesrådet har identifierat en hotande brist på kompetensförsörjning inom ämnesområdet på fem till tio års sikt. För att komma till rätta med detta förhållande rekommenderar ämnesrådet skapandet av forskarskolor som i ännu högre utsträckning än idag kan tillhandahålla samordnade och strukturerade utbildningsvägar på flera håll i landet.

En bakgrund till denna rekommendation är att det humanistisk-samhällsvetenskapliga området består av många små forskningsmiljöer som ofta är undervisningstunga.¹⁸ Lektorstjänster dominerar bland fasta anställningar samtidigt som det finns få professorer i jämförelse med andra ämnesområden. Många lärare saknar utrymme för forskning i tjänsten samtidigt som tillgången till externa forskningsmedel är mycket begränsad, något som den alltjämt förhållandevis låga beviljandegraden inom ämnesområdet och den höga andelen basfinansiering vid landets lärosäten är ett tydligt tecken på, särskilt inom humaniora. I ett skandinaviskt perspektiv har svenska lärare och forskare påtagligt större undervisningsskyldighet än kolleger i Norge och Danmark.¹⁹ Generellt sett finns inom ämnesområdet dessutom mindre resurser för doktorandutbildning. Antalet doktorander sjunker och ger ej längre tillräckligt underlag för fortsatt kompetensförsörjning ens inom högskolesektorn. Inom ämnesområdena medicin och hälsa samt naturvetenskap och teknik används en betydligt större andel av de externa forskningsmedlen för att finansiera doktorander och juniora forskare, för inköp av förbrukningsmaterial etcetera. För forskare inom humaniora och samhällsvetenskap är istället den allt annat överskuggande betydelsen av externa forskningsmedel att inom ramen för sin anställning frigöra forskningstid.

För att åstadkomma en säkrad kompetensförsörjning inom ämnesområdet behöver resurserna som är avsatta för forskarutbildningar stärkas. En utökad satsning på forskarutbildning och finansiering av doktorander inom humaniora och samhällsvetenskap är nämligen avgörande för områdets framtida kompetensförsörjning av forskare och lärare inom universitets- och högskolesektorn. Också i samhället i övrigt finns behov av fler forskarutbildade. Lyckade exempel på nationella forskarskolor att dra lärdom av finns både i Sverige, såsom den nationella forskarskolan i historia vid Lunds universitet som under senare år skapat en betydligt mer distribuerad verksamhet, och i våra grannländer, såsom skapandet av 22 distribuerade forskarskolor inom olika ämnesområden i Norge 2008.

En satsning på distribuerade forskarskolor får dock inte leda till att utbildningsbehov i än högre grad än idag styr forskningsfinansieringen. Istället krävs en ökad nationell samordning av såväl forskning som forskarutbildning och grundutbildning. I sammanhanget bör också noteras att den forskning som bedrivs inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området självklart har relevans för en rad utbildningar som på många håll i landet bedrivs inom andra fakulteter än de humanistisk-samhällsvetenskapliga, exempelvis för professionsutbildningar som läkarutbildning, vårdutbildningar och lärarutbildningar.

Ämnesrådet rekommenderar mot den bakgrunden att särskilda medel avsätts för nationella forskarskolor inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området. Fors-

18 Förhållandet redovisas i bilaga 4: Förutsättningar för forskningen.

19 Douglas Brommesson et al., "Att möta den högre utbildningens utmaningar", Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Rapport 2016:4 (2016), 44–60.

karskolorna ska bidra till nationell kompetensförsörjning. Det är viktigt att forskarskolorna håller hög kvalitet och ger en god grund för fortsatt nydanande forskning med internationellt och nationellt genomslag. För att åstadkomma detta kan särskilt starka forskningsmiljöer fungera som noder för distribuerade forskarskolor som på så sätt kan involvera flera miljöer på olika universitet och högskolor. En modell kan vara Marie Skłodowska-Curie Innovative Training Networks som finansierats av Europeiska kommissionen. I distribuerade forskarskolor ansvarar flera lärosäten för utbildning av medverkande doktorander. Forskningsprojekt och undervisningsmoment genomförs på olika universitet, i samverkan mellan olika lärosäten. Ytterligare rekommendationer i syfte att förbättra områdets kompetensförsörjning samt koppling mellan forskning och utbildning presenteras i nästa avsnitt om åtgärder för förbättrade villkor för forskningens kvalitet och genomslag.

Rekommendationer för förbättrad forskningskvalitet och forskningsgenomslag

En genomgång av de villkor som gäller för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning visar att förutsättningarna för nydanande och högkvalitativ forskning delvis är likartade i jämförelse med andra ämnesområden, exempelvis när det gäller behov av förbättrade möjligheter för yngre forskare, jämställdhet, tydliga karriärvägar, stöd för mobilitet och internationalisering samt vikten av ett väl fungerande kollegialt arbete, inklusive väl fungerande sakkunnigbedömningar.²⁰ Men i flera avseenden skiljer sig också forskningens förutsättningar inom humaniora och samhällsvetenskap från andra ämnesområden. Det gäller bland annat andelen forskningsresurser i jämförelse med utbildningsresurser vid lärosäten, antal tillgängliga externa finansierare inom området samt tjänstestrukturer vid lärosätena. Mot den bakgrunden ingår rekommendationerna för ökad jämställdhet samt tydligare tjänstestrukturer och karriärsystem som ett led i satsningar för att säkra kompetensförsörjningen inom ämnesområdet.

Förutsättningarna för genomslag och spridning av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning skiljer sig också jämfört med andra ämnesområden. Här identifieras ofta högre utbildning som det enskilt viktigaste sättet att sprida forskningsresultat. Även publikationskanalerna är delvis olika inom olika ämnesområden liksom vilka de främsta indikatorerna är på forskningsgenomslag. När det gäller rekommendationerna om bättre samverkan mellan forskning och högre utbildning, öppen tillgång till data och forskningsresultat samt mått och metoder för att utvärdera forskningsinsatser så handlar dessa om att den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningens genomslag behöver främjas och forskningsresultaten bättre spridas.

För ökad jämställdhet

Ämnesrådet välkomnar den starka betoning som läggs vid jämställdhet i Vetenskapsrådets beredning och beslut om ansökningar. Vetenskapsrådets arbete med jämställdhetsfrågor är ambitiöst och rutinerna för upprätthållande av jämställdhet i beredningen fungerar väl. De insikter som vunnits genom jämställdhetsobservationerna samt riktlinjer för sakkunnigbedömning rörande bland annat omedveten partiskhet vid beredningsgruppsmötena har varit värdefulla.

20 En översikt över anställningar, doktorander samt vad Vetenskapsrådets medel används till finns i bilaga 4: Förutsättningar för forskningen.

Inom humaniora och samhällsvetenskap vittnar såväl rapporter från beredningsarbetet som resultat i form av fördelning av beviljade ansökningar, beviljandegrad samt beviljade belopp mellan kvinnor och män om ett jämställt område. Dock kvarstår stora ojämlikheter när det gäller inkomna ansökningar. Fler män än kvinnor ansöker om forskningsmedel. Ojämlikheten ökar markant för större bidrag, såsom bidrag till forskningsmiljöer samt bidrag som särskilt riktas till de allra mest framgångsrika forskarna, såsom rådsprofessorprogrammet och anslag från Europeiska forskningsrådet (European Research Council, ERC). Viktigt att notera är också att Sverigebaserade kvinnliga sökande inom ämnesområdet har sämre beviljandegrad hos Europeiska forskningsrådet än kvinnor från andra länder. Vetenskapsrådet har konstaterat att skillnader mellan mäns och kvinnors beviljandegrad vid Europeiska forskningsrådet bör undersökas ytterligare, en slutsats som ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap finner angelägen. I detta arbete bör även förhållanden som den relativa fördelningen av olika administrativa uppdrag mellan män och kvinnor analyseras. Ämnesrådet rekommenderar att dessa undersökningar görs med sikte på att utforma målsättningar för ansökningar och beviljade stöd från Europeiska forskningsrådet till Sverigebaserade forskare.

Vetenskapsrådets arbete med jämställdhetsfrågor i beredningen samt jämställdhetsrapportering bör fortsätta. Noteras kan i sammanhanget att såväl riktlinjer för sakkunnigbedömning som jämställdhetsobservationer av beredningen bidrar till en generell medvetenhet om kvaliteten i beredningsarbetet och att omedveten partiskhet motverkas. Ämnesrådet rekommenderar att observationer samt utvecklingsarbete av riktlinjer för sakkunnigbedömning fortsätter. Vidare drar ämnesrådet slutsatsen att förbättrad jämställdhet i forskningssystemet generellt kräver åtgärder även på lärosätena i form av ännu tydligare riktlinjer för bland annat hantering av jäv och omedveten partiskhet samt krav på återrapportering rörande resursfördelning, resultat och karriärvägar. Vetenskapsrådets arbete med jämställdhet och riktlinjer för sakkunnigbedömning kan tjäna som en förebild för utveckling av återrapporteringskrav och riktlinjer ämnade att förstärka jämställdheten inom hela forskningssystemet inklusive lärosäten och forskningens basfinansiering.

Utred samverkan mellan forskning och högre utbildning

Den högre utbildningen utgör den kanske viktigaste kanalen för spridning av etablerade forskningsresultat. För bästa effekt i den högre utbildningen krävs att studenterna får tillgång till den bästa och mest aktuella forskningen som vunnit allmän acceptans inom forskarsamhället. Forskningsanknytning ställer alltså krav på kvalitet i såväl högre utbildning som forskning. Inte minst borgar hög forskningskvalitet för att studenter blir tillförlitliga aktörer i ett arbetsliv som i hög grad bygger på aktuell kunskap och framtida forskningsresultat.

I praktiken är dock inte utbytet mellan forskning och högre utbildning enkelriktat på det sättet att nya forskningsresultat och rön endast förändrar utbildningens innehåll. Undervisningsinsatser kan också användas som en resurs i forskningsarbetet när det är pedagogiskt motiverat och bidrar till förbättrad kvalitet i den högre utbildningen. På grundnivå kan exempelvis dispositionen av en kurs eller examinationsuppgifter ge inspiration till nya angreppssätt eller frågeställningar. På avancerad nivå kan studenternas arbetsinsatser användas för forskningsändamål, kanske rentav som delstudier, även om utbildningen förstås alltid måste utgå från studenternas behov.

En betoning på den högre utbildningens forskningsanknytning får inte ske på bekostnad av forskningskvalitet, utan måste göras med hänsyn till att forsknings-

kvalitet kräver koncentration, växer fram ur konkurrens och ofta samlas i nationellt ledande grupper. Starka forskningsmiljöer kan inte finnas överallt inom alla områden. Inte minst för breda utbildningar som ges vid ett stort antal lärosäten över hela landet krävs ett organiserat samarbete mellan forskargrupper, lärarlag och lärosäten för att åstadkomma en välfungerande forskningsanknytning. Med en ökad profilering av lärosäten måste samtidigt åtgärder vidtas för att upprätthålla nödvändig ämnesmässig bredd för utbildningens forskningsanknytning. Forskningsanknytning av den högre utbildningen kan lösas på olika sätt. I flera länder – och i viss utsträckning också i Sverige – har lärosäten slagits ihop eller så har en tydlig profilering och arbetsfördelning av såväl forskning som utbildning gjorts mellan dem. Nationella kunskapscentrum och nationell samordning av program utgör andra vägar. Inom forskarutbildningen har samarbeten över lärosätesgränser på många håll setts som nödvändiga då många miljöer är för små för att själva utveckla forskarutbildningskurser av god kvalitet. En nationell samordning har också skett på flera håll, genom särskilt inrättade forskarskolor eller genom andra former av lärosätesövergripande samarbeten. Sådan nationell samordning av forskarutbildning bör utvecklas vidare.

Forskningsanknytningen av den högre utbildningen bör vägledas av en strävan efter högsta kvalitet i såväl forskning som högre utbildning. En genomtänkt utvecklad forskningsanknuten högre utbildning och utbildningsanknuten forskning bör bidra till ett stärkt och internationellt attraktivt system av forskning och högre utbildning som inte motverkar möjligheterna till mobilitet för forskare.

Utvärderingar inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området har påtalat att forskningslandskapet i många stycken är alltför fragmenterat, varför det behövs mer samarbete och nationell samordning inom forskningen.²¹ Ämnesrådet har också sökt driva på en sådan utveckling genom att utlysa särskilda medel för forskningsmiljöer, där utlysningstexterna betonar att man gärna ser utvecklade samarbeten över ämnes-, institutions- och lärosätesgränser. Men den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens fragmentering förklaras också av bristande forskningsresurser samt av mindre koordinerade utbildningsinsatser. Ämnesområdet är brett och en koncentration får inte ske genom att hela forskningsämnen skärs bort. Ett utvecklat samhälle behöver en bred och gedigen kunskapsbas. Det går inte att med utgångspunkt i dagsaktuella frågor avgöra vilken kunskap som på sikt är mest relevant. Också områden som idag kan tyckas vara både smala och udda behövs för samhällets kunskapsgrund. Ett stärkt och mer samordnat utbildnings- och forskningslandskap måste därför ta utgångspunkt i att området är komplext och brett. Reformerna bör ta sikte på rollfördelning, institutionella förhållanden och finansiering och inte skära i forskningens och utbildningens innehåll i sig. En stärkt finansiering av forskningsområdet, en förstärkning av ersättningsnivåer av grundutbildningen samt utvecklade former av samarbeten och forskningsanknytning krävs för att stärka humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning och för en ökad kvalitet av högre utbildning och dess forskningsanknytning.

Ämnesrådet rekommenderar att frågan om forskningsanknuten högre utbildning liksom utbildningsanknuten forskning utreds i särskild ordning. Frågor som bör behandlas är vad forskningsanknytning innebär och hur den på bästa sätt främjas samt hur olika lösningar kan påverka lärar- och forskarmobilitet. Det är exempelvis inte säkert att de olika mått som används i dagens utvärderingar av högre utbildning som andel disputerade lärare eller deras möjligheter att forska i tjänsten på bästa

21 Se exempelvis utvärderingen av litteraturforskning 2014: "Mångfaldig litteraturforskning: Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds och Vetenskapsrådets utvärdering av svensk litteraturforskning" (2014), https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b3b/1529480533813/Maangfaldig-litteraturforskning-RJ-VR-utvaerdering_VR_2014.pdf, 21 augusti 2018.

sätt kvantifierar forskningsanknytning. Större tonvikt kan läggas vid olika samarbets- och samordningsinsatser. Möjligheter att samordna utbildningsinriktningar och starka forskningsmiljöer, liksom en nationell samordning av forskarutbildning bör undersökas inom ramen för en sådan utredning om samband mellan forskning och högre utbildning.

Ett bättre samspel mellan forskning och högre utbildning kräver också en översyn av karriärvägar och tjänstestrukturer vid svenska lärosäten. Vi utvecklar detta i nästa stycke.

Tydligare tjänstestrukturer och karriärsystem med meriteringstjänster

En viktig faktor bakom en säkrad kompetensförsörjning är utformningen av tjänster och karriärsystem för forskare. Tjänstestrukturerna vid lärosätena är generellt sett oklara och såväl villkor som utformning, tillsättningsprocesser och tjänsternas utformning skiljer sig åt mellan lärosäten och vetenskapsområden. Tjänstestrukturerna ser delvis annorlunda ut inom humaniora och samhällsvetenskap i jämförelse med andra vetenskapsområden.²² Här är det något färre professurer och betydligt färre meriteringstjänster för yngre forskare samt fler lektorer och adjunkter. Om de betydligt färre meriteringsanställningarna inom humaniora och samhällsvetenskap kombineras med de vikande siffrorna för doktorandnybörjare som Vetenskapsrådet kunnat belägga ges en bild av ett vetenskapsområde som på fem till tio års sikt riskerar att få problem med kompetensförsörjningen om inte betydande insatser görs för att skapa bättre förutsättningar för att finansiera doktorander och yngre forskare. Samtidigt kan det konstateras att forskande och undervisande personal med eller utan doktorsexamen som inte har anställning som professor, lektor, biträdande lektor, postdoktor eller adjunkt är betydligt oftare förekommande inom andra vetenskapsområden än inom humaniora och samhällsvetenskap.

Förhållandet påkallar uppmärksamheten på ett gammalt och välkänt problem inom universitets- och högskolevärlden, nämligen de osäkra karriärvillkoren som ofta gäller för yngre forskare och behoven av ett tydligt karriärsystem med öppet utlysta meriteringstjänster som söks i konkurrens och med tydliga bedömningsvillkor och utvärderingskriterier för den som har för avsikt att fortsätta en akademisk karriär. De yngre forskare som idag i hård konkurrens erhåller projektstöd från en extern forskningsfinansierare lever ofta under mycket osäkra karriärvillkor med stor risk att bli arbetslösa efter projekttidens slut. Sådana förhållanden skapar knappast optimala forskningsbetingelser och innebär också ett slöseri med forskningsresurser om individer som byggt upp spetskompetens inom något begränsat forskningsområde sedan inte kan upprätthålla och utveckla denna. Förhållandena försvårar naturligtvis också möjligheterna att integrera forskning och högre utbildning. Osäkra anställningsförhållanden leder dessutom till att få unga vågar ta de risker som krävs för att utveckla banbrytande forskning som kan leda till nydanande kunskapsgeombrott.

Vetenskapsrådet har tidigare visat på den bristande mobilitet, nationellt och internationellt, samt en mycket stor internrekrytering som präglar hela det svenska forskningslandskapet.²³ Tydliga karriärvägar samt att alla tjänster utlyses öppet nationellt och internationellt och blir föremål för sakkunnigbedömning torde öka den nationella och internationella mobiliteten. Här finns också utrymme för att i

22 Förhållandet redovisas i bilaga 4: Förutsättningar för forskningen.

23 Vetenskapsrådet, "Rekrytering av forskare och lärare med doktorsexamen vid svenska lärosäten: En strukturell analys av lärosätenas rekrytering – internt, nationellt och internationellt" (2016), s. 17, <https://publikationer.vr.se/produkt/rekrytering-av-forskare-och-larare-med-doktorsexamen-vid-svenska-larosaten/>, hämtad 16 april 2018.

vissa utlysningar av forskningsmedel kräva mobilitet av de sökande. En tydligare ordning bör betyda att fler yngre forskare väljer en forskarkarriär. Tydliga karriärvägar samt öppet utlysta och bedömda anställningar är inte minst viktigt för en förbättrad mobilitet och jämställdhet.

När det gäller tjänsternas innehåll är förhållandena både oklara och ogynnsamma. Humanistiska och samhällsvetenskapliga institutioner har omfattande grundutbildningsuppdrag, låg ersättning för utbildningsinsatser och samtidigt bristande tillgång till forskningsresurser. Förhållandet har allmänt sett gjort att villkoren och förutsättningarna för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning i Sverige skiljer sig från de som gäller inom andra ämnesområden, inte minst genom att fördelningen av universitetens basanslag får större betydelse i sammanhanget. Även bland de mest seniora lärarna med professorsanställning finns många som har mycket liten eller ingen andel basfinansierad forskning i tjänsten.

Många röster har höjts för att ett höjt basanslag till lärosätena ger mer frihet, stabilitet och långsiktighet för forskare och lärare. De höjningar som redan gjorts tycks dock inte ha lett till bättre villkor för enskilda forskare och lärare. Istället verkar medlen bland annat ha använts för att utöka antalet anställda, utlysa projekt- och programmedel internt inom lärosätena samt för tillfälliga satsningar på särskilda områden.

En distinktare rollfördelning mellan olika lärosäten samt mellan lärosäten och externa finansiärer skulle tydliggöra förutsättningarna för sektorn som helhet. Rimligtvis skulle den huvudsakliga användningen av lärosätenas basanslag i sådana fall vara att skapa bättre villkor för lärare och forskare. En mer prononcerad rollfördelning mellan olika delar av forsknings- och utbildningssystemet förutsätter samtidigt att användningen av basanslaget blir mer transparent för att uppföljningar och utvärderingar ska kunna visa hur resursfördelningen ser ut mellan olika finansieringsformer, olika ämnesområden samt ur jämställdhetssynpunkt.

För att skapa bättre villkor för forskning inom området, bättre integration mellan forskning och utbildning och för att göra karriären som forskare och lärare tydligare och mer attraktiv krävs tydligare och bättre villkor för den enskilde forskaren och läraren. Jämfört med de nordiska grannländerna, Danmark undantaget, går en förhållandevis liten andel av de samlade forskningsintäkterna i Sverige till forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Medan humanioras och samhällsvetenskaps andel av forskningsintäkterna når strax över 20 procent i Sverige, så uppgår de till över 30 procent i både Norge och Finland. Skillnaden är än mer markant mellan Sverige och en av Europas största forskningsnationer, Storbritannien, där humanioras och samhällsvetenskaps andel uppgår till ca 45 procent av forskningsintäkterna. Det är svårare att ta fram internationellt jämförbar statistik om personal inom högskolesektorn, eftersom tjänstekategorierna skiljer sig betydligt åt länder emellan. Dock visar en jämförelse mellan ett urval av svenska, danska och norska lärosäten att svenska professorer och i synnerhet lektorer – de senare en stor personalkategori inom svensk humaniora och samhällsvetenskap – ges betydligt mindre möjligheter att forska inom ramen för sin tjänstgöring jämfört med sina nordiska kollegor. Vid danska och norska lärosäten ges universitetslärare möjlighet att forska ungefär hälften av sin arbetstid, medan svenska universitetslektorer i genomsnitt kan ägna cirka en femtedel av sin arbetstid till forskning (se bilaga 4 för en genomgång av finansieringen av forskning inom humaniora och samhällsvetenskap i ett internationellt sammanhang).

Ämnesrådet rekommenderar att frågan om tjänstestrukturer och karriärvillkor för forskare och lärare vid universitet och högskolor åter lyfts. Samtidigt bör en

tydligare rollfördelning inom hela det nationella systemet eftersträvas. Översynerna bör sikta på klarare tjänstestrukturer och karriärsystem med användning av meriteringstjänster inom alla områden samt rimligare villkor för den enskilde forskaren och läraren att kombinera forskning och utbildning i tjänsten.²⁴

Öppen tillgång till data och forskningsresultat

Ämnesrådet välkomnar utvecklingen mot öppen tillgång av data och publikationer och ser särskilt stora möjligheter för ökad tillgänglighet av aidentifierade kvantitativa data (till exempel resultat av experimentella studier och enkäter). Öppen tillgång till data och resultat är nämligen ett viktigt villkor för bättre genomslag och spridning av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Samtidigt är det viktigt att betona att alla forskningsdata inte kan, eller bör, tillgängliggöras, det gäller framför allt känslig information som kan härledas till enskild individ, intervjuer och videospelningar. På längre sikt kan det också finnas risk att incitamenten för forskare att samla data försvagas om ett villkor är att den tillgängliggörs för snabbt efter att ett forskningsprojekt slutförts. Om karriärstrategier utvecklas som går ut på att exploatera andra forskares data på ett sätt som kan upplevas som orättvist finns risk att empiriskt arbete hämmas. Inte minst kan sådana scenarier upplevas som problematiska inom forskningsområden med hög kommersialiseringspotential.

Diskussionen kring ökad tillgänglighet generellt har, enligt ämnesrådet, inte heller på ett tillräckligt djuplodande sätt tagit hänsyn till kvalitativ forskning inom humaniora och samhällsvetenskap. Relationen till upphovsrättslagen (1960:729) och dataskyddsförordningen GDPR (The General Data Protection Regulation) bör vidare analyseras. Detsamma gäller högskolelagens (1992:1434) formulering att forskningsresultat fritt får publiceras (1 kap. 6 §). Dessutom behöver ökad tillgänglighet utredas utifrån ett vetenskapligt mångfaldsperspektiv med fokus på fördelar och svårigheter för olika forskningstraditioner. För att inte hindra forskare inom humaniora och samhällsvetenskap från samhällssamverkan i form av publicistisk verksamhet bör det övervägas om öppen tillgång till forskningsresultat ska vara ett absolut krav på alla typer av forskningspublikationer eller en möjlighet.

Inom områden där ökad tillgänglighet är möjlig bör strukturella åtgärder tas för att påskynda omställningen till ett öppnare forskningsklimat med delade data. Resurser behöver avsättas för initiativ som stärker tillgänglighet av data, både som nationell och lokal infrastruktur som är specifik och i vissa fall skräddarsydd för enskilda ämnesområden.

Ett annat motiv för öppen tillgång till data och publikationer är att forskning kan bli mer tillgänglig även utanför forskarsamhället. I förlängningen blir den i så fall också ett led i en strävan efter större spridning av och genomslag för forskningsresultat. Forskarna inom humaniora och samhällsvetenskap verkar redan mitt i samhället och är genom kontinuerlig samverkan ofta påfallande relevansinriktade.²⁵ Samverkan med samhället utgör nämligen en integrerad del av den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen. Det sker bland annat genom att aktiva forskare deltar i samhällsdebatter med tidningsartiklar och som anlitate kommentatorer inom media. Andra kanaler för samverkan är allmänt arrangerade seminarier, öppna föreläsningar samt böcker och artiklar som riktas till bredare samhällsgrupper. Humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningsresultat sprids också genom

24 Inte minst kan det vara påkallat efter förändringen av Högskoleförordningen 2010 (SFS 2010:1064) som innebar en omreglering av lärartjänster vid universitet och högskolor med betydligt större frihet för de enskilda lärosätena att själva inrätta forskar- och läraranställningar.

25 Detta gäller särskilt i jämförelse med forskare inom andra ämnesområden, se: Emil Görnerup, "Publikation eller applikation? En undersökning om forskning i samverkan", Svenskt Näringsliv (2015).

exempelvis forskarnas medverkan i offentliga utredningar. En dialog med företrädare för de sektorer som utforskas ingår vanligen som en integrerad del i enskilda forskningsprojekt. Denna samverkan sker i stor utsträckning på svenska samtidigt som Sverigebaserade forskare inom humaniora och samhällsvetenskap har starkt eller mycket starkt citeringsgenomslag i jämförelse med dem inom andra ämnesområden.²⁶ Det visar på att forskningen inom området är och bör vara flerspråkig. Ett starkt internationellt och nationellt genomslag går ofta hand i hand, men kräver samtidigt kompletterande spridningskanaler och kompletterande resultatuppföljningar. Det senare återkommer vi till nedan under rubriken ”Mått och metoder för att utvärdera forskningsinsatser”.

Inom humaniora och samhällsvetenskap måste svenska språket således vara ett viktigt och aktivt verktyg för att sprida forskningsresultat nationellt, både inom forskarkollektivet och i samhället i stort. För att tillse att svenskan bibehålls och stärks som vetenskapligt språk, med fungerande terminologi för nya metoder och teorier, behövs högkvalitativa öppet tillgängliga svenskspråkiga publiceringskanaler. Lämpliga exempel på sådana kan vara vetenskapliga tidskrifter på svenska med vetenskapligt granskningsförfarande enligt *peer-review*. Mot den bakgrunden är ämnesrådets tidskriftsstöd ett viktigt verktyg för att upprätthålla vetenskapliga publiceringskanaler på svenska även om stödet naturligtvis gäller tidskrifter även på andra språk, företrädesvis engelska. En rekommendation är att tidskriftsstödet utlyses även i framtiden för att bevara mångfalden av öppet tillgängliga kanaler för spridning av humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Med tanke på det stora antalet ansökningar och de relativt blygsamma summor som kan beviljas bör det även övervägas om stödet kan höjas.

Mått och metoder för att utvärdera forskningsinsatser

Ytterligare en faktor som påverkar den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningens genomslag och spridningen av forskningsresultat är adekvata och anpassade mått och metoder för att mäta effekterna av forskningsinsatser. En viktig grundläggande princip är därvidlag att olika forskningsämnesområden ska bedömas och utvärderas utifrån sina egna förutsättningar.²⁷ Samma princip borde förstås gälla kvantitativa indikatorer som därmed borde differentieras med avseende på ämnesområde och inte gälla generellt. Vidare bör konsekvenserna av att använda olika typer av kvantitativa indikatorer noga analyseras för olika ämnesområden innan de tas i bruk. Både vad gäller publiceringsmönster och forskningens genomslag i samhället behöver mått och metoder ta hänsyn till ämnesområdenas särart.

Publiceringsmönstren inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området förändras snabbt med ökad internationell publicering, ökad sampublicering och ett ökande antal artiklar. Bibliometri baserat på Web of Science har dock fortsatt synnerligen begränsad täckning av området. Andra databaser, exempelvis Scopus, har en marginellt bättre representation av humaniora och samhällsvetenskap. Användning av bibliometri för kvalitetsbedömning, jämförelser och utvärdering av forskning borde rimligtvis utgå från bästa möjliga underlag för ämnesområdet, men även i dessa fall användas med stor försiktighet. Kvalitativa sakkunnigbedömningar krävs för rättvisande bedömningar av forskningens kvalitet på området.

26 Vetenskapsrådet, ”Forskningsbarometern 2017” (2017), s. 23, https://publikationer.vr.se/produkt/forskningsbarometern-2017/?_ga=2.118146121.1163964144.1523606044-1835267094.1284565244, hämtad 13 april 2018.

27 Detta påpekas också i: Universitetskanslersämbetet, ”Kvalitetssäkring av forskning: Rapportering av ett regeringsuppdrag”, Universitetskanslersämbetet Rapport 2018:2 (2018), s.15, <http://www.uka.se/download/18.2158bbb51621ecd5a966921/1523438876332/rapport-2018-04-09-kvalitetssakring-forskning-regeringsuppdrag.pdf>, hämtad 20 april 2018.
Se även Leidenmanifestet (<http://www.leidenmanifesto.org>).

Adekvata underlag för bibliometriska mätningar och analyser av forskningens volym och genomslag fordrar bättre mått och databaser för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Ett sätt att åstadkomma detta är att vidareutveckla forskningsdatabasen SwePub. Ämnesrådet rekommenderar att arbetet intensifieras med att skapa ett svenskt register över vetenskapliga publikationskanaler, en så kallad svensk lista, motsvarande de som finns i våra nordiska grannländer. Med en väl utvecklad forskningsdatabas kan också en öppen tillgång till forskningspublikationer understödjas och grupper i samhället kan lättare få tillgång till många olika typer av humanistiska och samhällsvetenskapliga publikationer. Med en svensk lista som grund för ett analyserbart SwePub kan denna databas också bidra till resultatuppföljning av samverkan inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området.

Den humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningen utförs ofta mitt i samhället där samverkan utgör en integrerad del, inte minst genom att forskare inom humaniora och samhällsvetenskap ofta presenterar forskningsresultat i allmänna debattforum där de används för att reflektera över, kritiskt granska och ge rekommendationer till aktuella samhällsfrågor. Detta har redan konstaterats under rubriken ”Öppen tillgång till data och forskningsresultat”. Ur det perspektivet är det viktigt att samverkan – i utvärderings- och uppföljningssammanhang – inte definieras för snävt. Denna integrerade och självklara plats för samverkan i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning får inte osynliggöras i mätningar som särskilt inriktas på just samverkan.

Omfattande diskussioner och arbete görs internationellt för utveckling av modeller och mått för kvalitetsbedömning, jämförelser och utvärdering av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Ett exempel är det arbete som görs inom det EU-finansierade nätverket ENRESSH (European Network for Research Evaluation in the Social Sciences and the Humanities). Ämnesrådet rekommenderar att resultat av internationellt utvecklingsarbete utnyttjas i framtida förslag på utvärdering, uppföljning och indikatorer för olika forskningspolitiska mål. Ämnesrådet rekommenderar också att arbetet med att utveckla och kvalitetssäkra SwePub intensifieras genom att ett register för publikationskanaler skapas, en så kallad svensk lista.

Forskningens genomslag inom området i internationell jämförelse

Svensk forskning inom humaniora och samhällsvetenskap står stark. I och med den senaste forskningspropositionen har ett tydligt ökat intresse märkts när det gäller ämnesområdets möjligheter att bidra till samhällsutvecklingen generellt och i synnerhet när det gäller att bidra till att lösa konkreta utmaningar som integration, jämställdhet och klimat. Det ökade intresset har också legat till grund för att höjda resurser – om än marginellt – tillförts ämnesområdet, inte minst för forskning kring angelägna samhällsutmaningar. Det gäller både genom olika satsningar inom den senaste forskningspropositionen och genom omfördelning inom Vetenskapsrådet, vilket inneburit att beviljandegraden har kunnat höjas något inom humaniora och samhällsvetenskap.

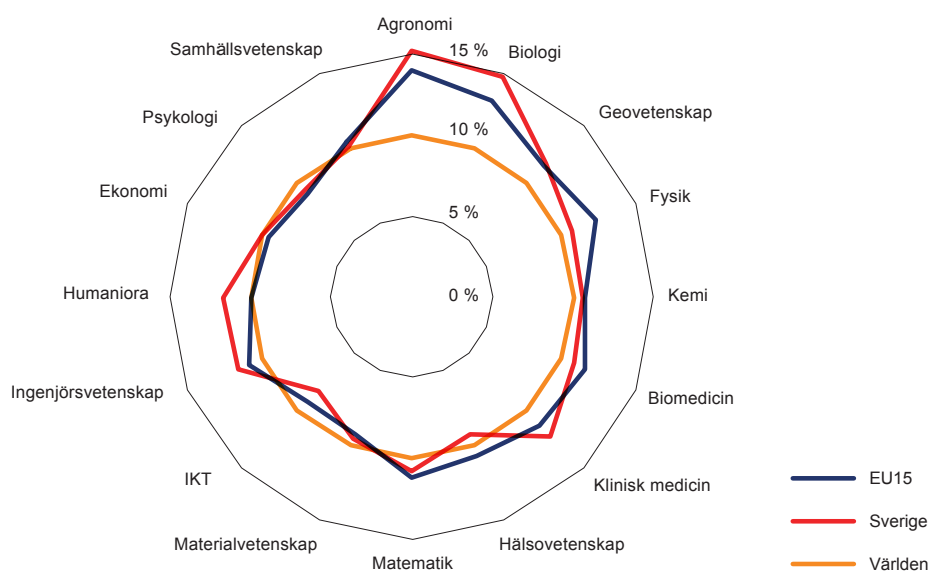
Trenden är inte på något sätt isolerad till Sverige. Även internationellt märks ett ökat intresse för hur humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning kan bidra till att utveckla kunskap som är relevant för att lösa konkreta samhällsuppdrag. På så nära håll som Norge presenterades exempelvis en så kallad *Melding til Stortinget* om humaniora i Norge i mars 2017 där det beskrevs hur det humanistiska fältet bör utvecklas för att bättre tas tillvara i samhället och svara mot olika samhällsbehov.²⁸

Ett ökat intresse för den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningens potential innebär också höjda förväntningar, inte minst på kvaliteten inom forskningen. Mot den bakgrunden är det glädjande att, som nämnts under rubriken ”Öppen tillgång till data och forskningsresultat”, kunna konstatera att svensk humaniora och samhällsvetenskap utifrån mätningar av citeringsgenomslag som redovisas i grafen nedan har uppnått en stark position internationellt jämfört med andra ämnesområden i relation till vad som gäller för EU:s medlemsländer före utvidgningen 2004 (EU15) och globalt.

Grafen på nästa sida visar att det svenska citeringsgenomslaget för humaniora i jämförelse med urvalet av europeiska länder står sig särskilt bra och är större än exempelvis klinisk medicin. Denna bibliometriska analys ska förstås tolkas med stor försiktighet. Resultatet baseras nämligen på det begränsade urval av humanistiska publikationskanaler som täcks av de internationella bibliometriska databaserna, och ur det perspektivet kan resultatet av jämförelsen hänga samman med att svenska humanister publicerar sig mer i engelskspråkiga forskningstidskrifter än europeiska humanister i allmänhet. Möjligen visar de bibliometriska mätningarna ändå att svenska humanister på ett mycket positivt sätt utvecklat flerspråkiga publiceringsvägar, där de samtidigt sprider sina resultat internationellt och nationellt. Närmare analyser av publiceringsmönster kan visa om så är fallet.

Svenska forskares internationella konkurrenskraft visas också i hur det går för

28 Kunskapsdepartementet, ”Humaniora i Norge”, *Melding til Stortinget* 25, 31 mars 2017, <https://www.regjeringen.no/contentassets/e51d8864c32248598e381e84db1032a3/no/pdfs/stm201620170025000ddpdfs.pdf>, hämtad 9 juli 2018.

Figur 2. Andel högciterade publikationer i 16 ämnesområden för svensk forskning 2013–2015 jämfört med medelvärdet för EU15-länderna och samtliga länder i databasen.²⁹

svenska forskare i internationella utlysningar om forskningsmedel. Svenska humanister och samhällsvetare har möjligheter att erhålla forskningsmedel i olika typer av internationella samarbetsprojekt där Vetenskapsrådet deltar. HERA (Humanities in the European Research Area) är ett europeiskt nätverk som hittills genomfört fyra utlysningar genom en kombination av finansiering från medlemsländerna och från EU:s ramprogram för forskning. I de tre första utlysningarna har svenska forskare deltagit i 8 av de sammanlagt 55 beviljade projekten (15 procent). Med tanke på att Sverige är ett relativt litet land är resultatet i paritet med det som kan förväntas. Ändå är ambitionerna att svenska forskare ska nå högre beviljandegrad i dessa utlysningar. Motsvarande europeiska nätverk av samhällsvetenskapliga forskningsfinansierare är NORFACE (New Opportunities for Research Funding Agency Cooperation in Europe). NORFACE har hittills genomfört fem utlysningar med sammanlagt 61 beviljade projekt. Av dessa har 24 haft svenskt deltagande (39 procent), något som måste betraktas som ett mycket bra utfall.

Genom medverkan i HERA och NORFACE och andra internationella samarbeten har ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap även bidragit till att formulera ett antal förslag till så kallade research missions eller forskningsuppdrag inför EU:s nionde ramprogram, Horizon Europe. En utgångspunkt för dessa förslag är att innovation är mer än bara teknik och att så kallade sociala innovationer rönar ett allt större intresse. Det handlar även om att skapa förutsättningar för bättre betingelser för människor i livets alla skeden, i synnerhet i en tid som vår där den demografiska sammansättningen förändras relativt snabbt i Europa såväl som globalt.

Utöver samarbeten inom HERA och NORFACE arbetar ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap för att stärka svenska forskares möjligheter att få ansökningar beviljade vid Europeiska forskningsrådet. En analys av svenska

29 Vetenskapsrådet, "Forskningsbarometern 2017" (2017), s. 23, https://publikationer.vr.se/produkt/forskningsbarometern-2017/?_ga=2.118146121.1163964144.1523606044-1835267094.1284565244, hämtad 13 april 2018. Avser även figur 2.

30 Vetenskapsrådet, "Svenskt deltagande i Europeiska forskningsrådet", VR1706 (2017), s. 22, https://www.vr.se/download/18.5f55e5e81618e003b7066f9f/1529480555947/Svenskt-deltagande-i-Europeiska-forskningsradet_VR_2017.pdf, hämtad 10 juli 2018.

forskarens framgångar inom Europeiska forskningsrådet gjord 2017 visar att svenska humanister och samhällsvetare har något lägre beviljandegrad relativt beviljandegraden för samtliga sökande jämfört med svenska forskare inom livsvetenskaper (life science) samt teknik och naturvetenskap (physical science and engineering). Skillnaden förklaras, som nämnts under rubriken ”För ökad jämställdhet”, framför allt av att svenska kvinnliga humanister och samhällsvetare har en beviljandegrad som är lägre än hälften av samtliga kvinnors beviljandegrad inom ämnesområdet.³⁰ Vetenskapsrådet har konstaterat att dessa skillnader mellan mäns och kvinnors beviljandegrad vid Europeiska forskningsrådet bör undersökas ytterligare, en slutsats som ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap delar.

Framtida utmaningar för området i ett 5–10-årigt perspektiv

I en tid där forskning inom humaniora och samhällsvetenskap tillmäts allt större betydelse i strävandena och försöken att finna lösningar på samhälleligt motiverade forskningsproblem är det av mycket stor vikt att tillföra ämnesområdet fria forskningsmedel så att forskarna i högre utsträckning själva tillåts formulera sina forskningsproblem. Som påvisats i textmining-analyser av ansökningar till ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap formulerar nämligen forskare själva påfallande ofta forskningsproblem av stor nutida samhällsrelevans. När kraven på humaniora och samhällsvetenskap förstärks krävs också ökade stödinsatser för denna forskning, och ett eftersatt område är härvidlag den bristande tillgången till relevant forskningsinfrastruktur. Behoven är stora samtidigt som kompetensen varierar när det gäller metodutveckling och andra insatser som behövs för att investeringar i forskningsinfrastruktur ska ge de förväntade vinsterna. Vidare identifierar ämnesrådet digitala humaniora och samhällsvetenskap som en inriktning med potential att tillföra nya forskningsmöjligheter för stora delar av ämnesområdet.

På fem till tio års sikt visar underlag för det andra att kompetensförsörjningen inom humaniora och samhällsvetenskap är en viktig utmaning. I arbetet med att förbättra kompetensförsörjningen är inte minst tillgången till forskarutbildningar av hög kvalitet avgörande. Av den anledningen bör distribuerade nationella forskarskolor skapas liksom ett tydligare karriärsystem med meriteringstjänster, en åtgärd som hänger intimt samman med ökad jämställdhet. I detta sammanhang är det också viktigt att utveckla kunskap om forskningsetik och forskningens integritet inom ämnesområdet.

En tredje framtida utmaning är att upprätthålla och förbättra genomslag och spridning av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Här identifieras ofta högre utbildning som det enskilt viktigaste sättet att sprida etablerade forskningsresultat, och ämnesrådet rekommenderar att frågan om hur undervisning och forskning bättre kan knytas samman utreds i särskild ordning. Ett annat område som är avgörande för möjligheterna till genomslag och spridning är publikationskanalerna som skiljer sig mellan olika ämnesområden med följden att olika indikatorer måste tillämpas för att utvärdera olika insatser. Öppen tillgång till data och forskningsresultat kan mycket väl främja genomslag och spridning av forskning, men det är långt ifrån säkert att det ska vara ett oavvisligt krav i alla lägen. Inte minst med tanke på den lagstiftning som finns på området. Till detta kommer andra aspekter som att samverkan i stor utsträckning sker på svenska samtidigt som Sverigebaserade humanistiska och samhällsvetenskapliga forskare har jämförelsevis stort citeringsgenomslag internationellt. Det visar på att forskningen inom området är och bör vara flerspråkig. När det gäller mått och metoder för att utvärdera forskningsinsatser är det självklart att dessa på ett adekvat sätt måste spegla det genomslag och

den spridning som humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning har utifrån ämnesrådets egna förutsättningar och inte de som gäller inom andra ämnesområden. Ett sätt att åstadkomma detta är att skapa en svensk lista som grund för ett analyserbart SwePub. Dessutom borde de internationella erfarenheterna som görs på området bättre tas tillvara för att utveckla modeller och mått för kvalitetsbedömning, jämförelser och utvärdering av humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning.

När det gäller det internationella genomslaget är en viktig utmaning att ytterligare öka de svenska humanvetenskapernas möjligheter att erhålla forskningsmedel i konkurrens inom bland annat HERA samt forskare inom hela ämnesområdet att nå större framgångar vid Europeiska forskningsrådet. För att klara det behöver skälen till olika beviljandegrader inom olika internationella utlysningar undersökas ytterligare.

Vetenskapsrådets forskningsöversikt inom humaniora och samhällsvetenskap beskriver nuläget för forskningen och gör en prognos för utvecklingen de kommande fem till tio åren. Översikten innehåller även vetenskapliga och forskningspolitiska rekommendationer om insatser som ska främja forskningen i Sverige inom området.

Detta är en av sammanlagt sju forskningsöversikter som tagits fram under 2018. Övriga översikter är inom områdena klinisk behandlingsforskning, konstnärlig forskning, medicin och hälsa, natur- och teknikvetenskap, utbildningsvetenskap och utvecklingsforskning. Översikterna utgör ett centralt underlag för Vetenskapsrådets inspel till den kommande forskningspolitiska propositionen.

Vetenskapsrådet
Västra Järnvägsgatan 3
Box 1035, 101 38 Stockholm
Tel 08-546 44 000
vetenskapsradet@vr.se
vetenskapsrådet.se

Vetenskapsrådet har en ledande roll för att utveckla svensk forskning av högsta vetenskapliga kvalitet och bidrar därmed till samhällets utveckling. Utöver finansiering av forskning är myndigheten rådgivare till regeringen i forskningsrelaterade frågor och deltar aktivt i debatten för att skapa förståelse för den långsiktiga nyttan av forskningen.